

NEMIS MAQOLLARINING LINGUOKULTROLOGIK NUQTAI NAZARDAN
TALQIN QILINISHI.

Ibragimov Firdavxon Muhammadxon o'g'li
Magistr Samarqand davlat chet tillar institutida

Annotatsiya: *Ushbu maqolada nemis tilidagi maqollar va ularning tasnifi haqida so'z boradi.*

Kalit so'zlar: *nemislar, maqollar, ertaklar, lingvistik uslub.*

Hozirgi vaqtda texnologiyalarning rivojlanishi bilan bir qatorda ma'lumotlar turli xil yo'llar bilan saqlanadi va uzatiladi. Ammo tajribani etkazishning eng oddiy va eng qulay usuli bu til. Ertaklar, qo'shiqlar, marosimlar kabi xalq ijodiyotining ko'plab janrlari mavjud, ular uzoq ajdodlardan kelgan xabarlarini etkazadi, ammo eng ma'lumotli va qiziqarli - bu so'zlar va maqollar. Imkoniyatlari va qisqaroqligiga qaramay, ular bizning nutqimizni ma'lum semantik yukni ko'tarish bilan birga yorqinlik va ifodalilik bilan to'ldiradi. Dunyoning turli xalqlarining maqollari va so'zlari ko'p umumiy xususiyatlarga ega, ammo boshqa tomondan ular ma'lum bir xalqning o'ziga xos madaniyati va ko'p asrlik tarixini tavsiflovchi o'ziga xos xususiyatlarga ega. Hikmatlar va so'zlar uzoq o'tmishga asoslangan xalq donoligini o'z ichiga oladi.

Nashr va matallar nemis tilida turli xil matnlarda tez-tez uchraydi, bu uning yorqinligi, tasvirlari va hissiyotlilik tufayli.

Muammo: Nemis matnlaridagi maqol va iboralarni rus tiliga tarjima qilishda ko'pincha qiyinchiliklarga duch kelinadi, chunki ularning ma'nosini har doim ham tushunib bo'lmaydi va nemis-rus va rus-nemis lug'atlarida ularning izohi har doim ham berilmaydi. Hozirgi kunda ko'plab lug'atlar mavjud bo'lib, ularning asosiy maqsadi ma'lum bir tilning atamaları va maqollarining xilma-xilligini va ochilishini tasvirlashdir. Shu bilan birga, ularning turli tillarda, shuningdek, tarjimada ishlash xususiyatlari xususida savol ochiq qolmoqda. Ushbu tadqiqot ishida bu haqda ma'lumotni tizimlashtirishga va maqol va maqollar kabi lingvistik hodisalarni o'rganishga yangi narsa olib kirishga harakat qilinadi. Bu nima dolzarbligi va yangiligi ushbu tadqiqot ishi.

Tadqiqot ob'ekti : Nemis tilidagi maqollar va so'zlar va ularning ruscha ekvivalentlari.

Tadqiqot mavzusi : tilda maqollar va maqollarning ijrosi, ularning rus tiliga tarjimasida qo'llaniladigan usul va vositalar.

Loyiha gipotezasi: nemis tilidan olingan maqola yoki maqolni to'g'ri va to'liq tarjima qilish nafaqat so'zma-so'z tarjimaga hissa qo'shadigan so'z boyligini bilish, balki uning asosiy mazmunini ruscha maqollar va maqollardan foydalangan holda qisqa va barkamol tarzda etkazish kerak.

Ushbu ishning maqsadi maqol va maqollarni rus tiliga tarjima qilishda muammoning sababini aniqlash, shuningdek ularni bartaraf etishning mumkin bo'lgan usullarini ishlab chiqish. Ushbu masala bo'yicha adabiyotlar tahlili va nemis maqollari va maqollari va ularning ruscha ekvivalentlarini ma'nosi, ishlatilishi va leksik tarkibi jihatidan taqqoslash.

Maqsad yechimni talab qildi quyidagi vazifalar:

1. Ushbu mavzu bo'yicha zarur adabiyotlarni har tomonlama tahlil qilish. 2. Maqol va maqollarni og'zaki xalq san'ati janri sifatida aniqlang.

3. Maqol va so'zlar shakllarining tuzilishi, mazmuni va barqarorligini ko'rib chiqish 4. Qiyosiy tahlil qilish, ushbu tushunchalarning tuzilishi va funktsiyalaridagi o'xshashlik va farqlarni aniqlash, maqol va maqollar shakllarining tuzilishi, mazmuni va barqarorligini ko'rib chiqish 5. Kommunikatsion rejada maqol va maqollarning ahamiyatini aniqlash. Maqol va maqollarni rus tiliga tarjima qilishning eng samarali usullarini ta'kidlang

Ishning nazariy ahamiyati Tadqiqot nemis atamaları va maqollarini tarjima qilishning asosiy funktsiyalari va usullarini ishlab chiqish va tizimlashtirishdan iborat bo'lib, bu nafaqat tilda ularning ahamiyati to'g'risida xulosa chiqarish, balki nemis xalqining madaniy rivojlanishining o'ziga xosligini namoyish etish imkonini beradi.

Ishning amaliy ahamiyati uning qoidalarini nemis tili darslarida, shuningdek og'zaki va yozma nutq bo'yicha seminarda qo'llash imkoniyati mavjud. Tadqiqot materiallari nemis va rus tillarining stilistik, frazeologik va tushuntirish lug'atlaridan olingan ma'lumotlar, tez-tez ishlatiladigan maqol va maqollarning zamonaviy to'plamlari, shuningdek, ushbu mavzu bo'yicha ko'plab ilmiy ishlar.

Tadqiqot usullari ishning maqsadlari va vazifalari tufayli. Ish birinchi tavsiflash uslubini, shuningdek nemis va rus tillaridagi maqollar va maqollarni lingvistik va qiyosiy tahlil usullarini qo'llashni talab qildi.

1-bob. Hikmatlar va maqollar xalq og'zaki ijodi janri sifatida.

"maqol" va "maqola" tushunchalarini va ularning tildagi vazifalarini qiyosiy tahlil qilish.

Qadim zamonlardan beri dunyoni tushuntirib beradigan, ota-bobolarining ijtimoiy va tarixiy tajribasini saqlaydigan, xulq-atvor qoidalari va normalarini etkazadigan maxsus janrlar mavjud bo'lib, ular qo'shiqlar, afsonalar, afsonalar, ertaklar, marosimlar, fitna, harbiy va mehnat qo'shiqlari, maqol va maqollar shaklida taqdim etilgan. . Ushbu barcha janrlar "Folklor" - ingliz tilidan umumiy atama ostida birlashtirilgan. folklor - xalq donoligi, xalq bilimlari) - uning hayoti, qarashlari, ideallarini aks ettiruvchi badiiy jamoaviy ijodiy faoliyati; odamlar tomonidan yaratilgan va keng omma orasida mavjud bo'lgan [Dahl 1989, 342]. Hikmatlar va so'zlar barcha zamonaviy tillarda, shu jumladan nemis tilida ham keng taqdim etilgan. Xalq maqollari va rivoyatlarining kelib chiqishi qadimgi davrlarda paydo bo'lgan. O'sha kunlarda odamlar yozishni bilmaganlarida, o'z bilimlarini og'zaki ravishda etkazishlari kerak edi. Maqol va maqollarning qisqa shakli

oddiy odamlarni osonlikcha o'zlashtirish va idrok etishga yordam berdi. Shuning uchun, maqol va maqollarning kelib chiqishi haqida gapirish juda qiyin, ular bir marta aytilganidek, manba bilan aloqani yo'qotib, jamoat ongining bir qismiga aylanadi. Maqollarning yana bir muhim manbai bu Bibliya, ibroniy tilidan tarjima qilingan, bu juda mashhur edi. U erdan, eng qadimgi jamiyatning dunyoqarashini aks ettiruvchi dono so'zlar, fikrlar, bayonotlar olinadi, ularning ko'plari hozirgi kungacha saqlanib qolgan. Ko'p nemis maqollari Muqaddas Yozuvlardan olingan [Podgorny 2001, 167]. Ba'zi maqol va masallar xalq og'zaki nutqida adabiy manbalardan olingan. Shunday qilib, masalan, J.V. Gyote va Mariya fon Ebner-Eshenbaxning so'zlari keng tarqalgan: "Der Jugend lernt, Im Alter versteht man", (ular yoshligida o'qiydilar, ular keksalikda tushunadilar) F. Loqo: "Freyd, Mäigigkeit va Ruh schleußt dem Arzt die Türe zu "(quvonch, muloyimlik va tinchlik shifokorga eshiklarni yopadi) qanotli bo'lib qoldi. Nemis tiliga frantsuz, ingliz, lotin va hokazolardan ko'plab bayonotlar kelib tushdi. Mashhur Vladimir Dah maqol va maqollarga bag'ishlangan yuz etmish rubrikadan iborat. Ko'p asrlar davomida tuzilish, vositalar va so'z birikmalarining nisbiy barqarorligi saqlanib qoldi. Shuning uchun har bir xalq haqiqatni anglashga nisbatan o'z g'oyalari va qarashlariga mablag 'kiritdi. . Shunday qilib, maqol va iboralar hodisalarni xarakterlaydi, ya'ni. ular orasida eng oshkoraligini ajrating va eng muhim xususiyatlariga e'tibor bering. Tasvirlash dehqon, hunarmand, ishchi, ruhoni, usta, sud va nemis tilida: burgamistra obrazlarini yaratishda namoyon bo'ladi. Bu odamning ijtimoiy mavqei aniqlashda asosiy belgilarni: qashshoqlik yoki boylik, hokimiyat yoki huquqlarning etishmasligini ko'rsatib, uni mos ravishda tavsiflash uchun imkon beradi. Maqol va so'zlar orqali adabiy va og'zaki til doimiy ravishda boyib boradi. Darhaqiqat, folklor asarlarida qadimiy va mahalliy (dialekt) so'zlar juda ko'p uchraydi.

XX asrning 90 – yillarida tilshunoslik bilan ma'daniyatshunoslik orasida yangi fan sohasi, lingvokulturologiya (lingvomadaniyatshunoslik) paydo bo'ldi. U tilshunoslikning mustaqil yo'nalishi sifatida tan olindi. Lingvokulturologiyaning shakllanishi haqida deyarli barcha tadqiqotchilar ushbu nazaryaning ildizi V. fon Gumboldtga borib taqalishini ta'kidlaydilar.

Lingvokulturologiya sohasida jiddiy tadqiqotlar yaratgan V.A. Maslova ushbu sohaning rivojini 3 bosqichga ajratadi:

1) fan shakllanishiga turtki bo'lgan dastlabki tadqiqotlarning yaratilishi (V. Fon Gumboldt, E.Benvnist, L.Vaysgerber, A.A. Potebnya, E.Sepir) kabi tilshunoslarning ishlari);

2) lingvokulturologiyaning alohida soha sifatida ajratilishi;

3) lingvokulturologiyaning rivojlanish bosqichi;

XXI asr boshiga kelib lingvokulturologiya dunyo tilshunosligidagi yetakchi yo'nalishlardan biriga aylanib ulgurdi. Lingvokulturologiya tilni madaniy fenomeni sifatida o'rganuvchi fan bo'lib, o'zaro aloqadorlikda bo'lgan til va madaniyat uning predmetini tashkil etadi. Jumladan, V.N. Teliya bu haqida shunday yozadi:

“Lingvokulturologiya inson omiliga, aniqrogʻi insondagi madaniy omilni tadqiq etuvchi fandır. Bu esa shuni bildiradiki, lingvokulturologiya markazi madaniyat fenomeni boʻlgan inson toʻgʻrisidagi antropologik paradigmaga xos boʻlgan yutuqlar majmuasidir” [3.]

V.V.Vorobyev “lingvokulturologiya – sintezlovchi toifadagi kompleks ilm sohasi boʻlib, u madaniyat va til oʻrtasidagi oʻzaro aloqalar va taʼsirlashuvlarni oʻrganadi. Bu jarayonni yagona lisoniy va nolisoniy (madaniy) mazmunga ega birliklarning yaxlit tarkibi sifatida mazkur jarayonni zamonaviy nufuzli madaniy ustuvorliklarga (umuminsoniy meʼyorlar va qadryatlar) qaratilgan tizimli metodlar yordamida aks ettiradi”, - deb koʻrsatadi. Ushbu tushunchalarning oʻzaro farqli jihatlarini professor Oʻ. Yusupov quydagicha izohlaydi. “Lingvokulturema - oʻzsemantikasida (maʼnosida) madaniyatning biror boʻlagini aks ettiruvchi til yoki nutq birligi.

ADABIYOTLAR

1. 1.Safarov O. O'zbek xalq og'zaki ijodi. – T.: Musiqa, 2010.
2. 2.Ўзбек халқ мақоллари. Нашрга тайёрловчилар: Афзалов М., Худойберганов С., Иброҳимов С. – Т.: Давлат бадиий адабиёт нашриёти, 1958.
3. 3. Ўзбек халқ мақоллари. I жилд (А-О) – Т.:Фан, 1987.
4. 4.Қўшоқов М. Сўз кўрки мақол// Ёш ленинчи, 1963 йил 7май № 55 (5872)
5. 5. Якубова М. Ўзбек мақолларининг ғарб халқлари фольклоридаги маънодош муқобиллари// Илм сарчашмалари, 2013 йил 7-8 сон